

Ulusal jeosit ve jeomiras envanteri

Nizamettin Kazancı, Fuat Şaroğlu

Jemirko-Jeolojik Mirası Koruma Derneği, Ankara

kazanci@eng.ankara.edu.tr

Jeosit ve jeolojik miras varlığı ile bunun alansal dağılımlını ifade eden **jeo-envanter**, koruma çalışmalarının planlanması ve jeoturizmin gelişebilmesi için en önemli veri kaynağıdır. Halen Jemirko tarafından, üyelerin bildirimine göre yapılmış ve geliştirilmeğe uğraşılan n çalışma bulunmaktadır, ancak çok eksiktir. Bu sunumda jeosit envanterinin tamamlanması gereği üzerinde durulmakta ve bunun için geliştirilen öneriler anlatılmaktadır. Ülkemizde **jeo-envanterin** yapılmasını güçleştiren iki temel husus, çok geniş alan dağılımlı ile jeolojik çeşitliliğe bağlı jeosit çokluğudur. Bununla birlikte, tüm ülkenin 1/25.000 ölçekli jeolojik haritalarının tamamlanmış olması jeo-envanter için önemli kolaylıktır ve bu haritalara dayanak olan raporlar, jeo-envanter için de iyi kaynaklardır. Jeo-envanter'in kuralları ProGeo tarafından konulmuş ve bütün Avrupa lkelerinde jeositlerin 12 temel başlık altında toplanmasını öngörmüştür. Bunlar *Stratigrafik, Paleoortamlar, Magmatik-metamorfik-sedimanter petroloji, Doku-yapı, Olay ve provensler, Mineralojik-ekonomik-yapısal-jeomorfolojik birimler, Erozyon ve depolanma süreçleri, Yerşekilleri ve arazi görüntüleri, Astroblemler, Kıta veya okyanus ölçeğinde jeolojik birimler-tektonik-levha ilişkileri, Denizaltı, Tarihsel-jeoloji biliminin gelişimine ait jeositler*dir. Güneydoğu Avrupa lkeleri için, bu temel grupları içine alan **atı Liste** oluşturulmuş ve yayınlanmıştır. atı Liste bir bakıma, ulusal boyutta jeolojik olay ve süreçlerin ana başlıklarıdır ve jeositler bunların somut göstergeleri durumundadır. Jeo-envanter oluşturabilmek veya envantere katkıda bulunabilmek için bu ilişkinin iyi anlaşılması, tüm yerbilimcilerin ulusal atı Listeyi tanımaları gerekir. Tarafımızdan, tüm jeoloji çalışmalarında (rapor, tez, prospeksiyon vb), çalışmayı anlatan ana bölümlere (rneğin Stratigrafi, Yapısal Jeoloji-Tektonik, Magmatizma/Vulkanizma, Jeolojik Evrim/Paleocoğrafya, Ekonomik Jeoloji, Değinilen Belgeler vb), *Jeosit-Jeolojik Miras* bölümünün eklenmesi önerilmektedir. Bu bölüm jeoloji makalelerinde de jeoenvanter tamamlanıncaya kadar yer alabilir. nermeler kurallara uygun olmalı ve jeositler hakkında ayrıntılı bilgi içermelidir. Rapor veya makalelerde önerilecek jeositler ilgili komisyon tarafından gözden geçirilerek envanter listesine eklenir. Jeo-envanterin oluşturulmasında bir diğer katkı il düzeyindeki listeleme çalışmaları olacaktır. Bu tür çalışma göreceli alan darlığı sebebiyle daha kolay gerçekleştirilebilir. O ildeki sivil toplum kuruluşlarının desteği ile kamu kurumlarınca kolaylıkla jeoenvanter yapılabilecek ve jeoturizme hizmet edecektir. Hatırlamak gerekir ki, jeosit ve jeolojik miras, salt bilimsel bilginin toplum hizmetine sunulmuş şeklidir ve bunun genişlemesi için sağlıklı jeoenvantere ihtiya vardır.

Abstract

Geo-inventory of national geosites and geological heritages

Geo-inventory, which shows the amount and distribution of geosites and geoheritages through the country, is the most important database for planning of geoconservation and geotourism. Presently Jemirko has prepared a preliminary geo-inventory list based on information gathering from members however it is short and it needs urgently to enlarge. This study presents the importance of geo-inventory for national geoscience education and suggestions to complete the inventory list in relatively short time. In Turkey, two basic obstacles on doing geo-inventory are large surface area of the country and immense amount of geosites because of very complex geological evolution of Turkey from Precambrian to Quaternary. Fortunately, the being completed of Turkish geological maps in 1/25.000 scale is a big advantage on this job and scientific reports of these maps seem to be very useful sources on doing inventory works. Standards and rules of a successful geo-inventory were described first by ProGeo and geosites were grouped in twelve titles as they are: *Stratigraphic (from Paleozoic to Quaternary)*, *Paleoenvironmental*, *Magmatic-metamorphic-sedimentary petrology*, *Texture and structure*, *Events and provinces*, *Mineralogical-Economic-structural-geomorphological units*, *Erosional and depositional processes*, *Landforms and landscapes*, *Astroblems*, *Submarines*, *Historical and cultural geosites*. A **Framework List** which covers titles of twelve groupes mentioned above was erected for southeastern European countries and it was published as well. It is fact that the Framework List is a main list of basic geological events and evolution from Precambrian until now and geosites are visible imprints of these events and processes. Thus, to able to add new items to the geo-inventory, earth scientists would know well relations between geosites and events and also they should be familiar with the national framework list. In order to achieve the national geo-inventory in relatively limited time, we propose that a new, geosites and geoheritage chapter could be added to contents of all kind of scientific works such as geological reports, PhD and Ms thesis and geosurveying notes. Similarly, same chapter could be also used in journal articles when completing the geo-inventory. The geosite descriptions by reports, thesis or articles should be detailed enough and convenient to current rules. The related committee would control the geosites in site before adding to the geo-inventory list. The second suggestion is the town-basis geo-inventory works. This kind of searching would be successful in towns because surface areas of them are limited and competition within towns may provide extra synergy on achieving the list. The last but not least, geosites and geoheritages are popular knowledge for public derived from pure geosciences and they serve directly to public via geotourism and education. Geo-inventory is the key on these activities.